

A fő szócikkekben gyakran megjelennek az önálló egyénnévként is használatos változatok, valamint a becéző formák. A szerzők különbséget tesznek a rövidült változat (SHORT FORM) és a becenév (PET FORM) között, habár e két kategória elkülönítése nem tűnik problémamentesnek. A *James* esetében például a *Jim* SHORT FORM-ként szerepel (habár nem csupán rövidülés történt a névben), a *Jimmy* pedig érthető módon PET FORM a becéző képzés miatt. Ugyanakkor persze a rövidült formák is szolgálhatják a becézést, és mind a rövidült, mind a becéző formából válhatott önálló egyénnév az angolban is (pl. a már egyénnévként is használt *Jack* eredetileg a *John* beceneve volt, a *Jan* pedig a *Janet* vagy a *Janice* rövidülése a szótár szerint).

A több nyelvben is ismert egyes nevek szócikkeinek a végén néha más nyelvi megfelelők is feltűnnek, de hogy mely nyelveket említik meg, az szintén ötletszerűnek tűnik (a *Jacob* esetében például szerepel a magyar *Jákob*, s többek közt a finn, lengyel, cseh megfelelő is, a *James*-hez viszont nem került be se a magyar *Jakab*, se a fenti nyelvek vonatkozó megfelelői).

4. Az Oxford University Press egyénnévszótára jól láthatólag elsősorban a nagyközönség számára készült. Erre utal a szócikkek felépítését részletesen bemutató leírás és a bibliográfia hiánya, a névadási szokások igen bőséges, olvasmányos bemutatása, valamint a popkulturális utalások sokasága. Adatgazdagsága, az adatok megbízhatósága és mellékletei miatt ugyanakkor mind a szótár és mellékletei, mind az előszók jól használhatók a szakma számára is. A fent említett következetlenségek és egyenetlenségek ugyan lexikográfiai, illetve elméleti szempontból zavarók, de az egy-egy névvel kapcsolatos tájékozódást nem befolyásolják. Az pedig különösen öröndetes, hogy a szerzők kiemelt figyelmet fordítottak más nyelvek és kultúrák névállományára, s ezek között a magyar is helyet kapott.

SLÍZ MARIANN

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5959-1018>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

FERCSIK ERZSÉBET – RAÁTZ JUDIT, Örök névnaptár. A mai magyar keresztnevek legteljesebb gyűjteménye

Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2017. 240 lap

1. Az Örök névnaptár a Magyarországon anyakönyvezhető keresztnevek legteljesebb gyűjteménye, illetve annak névszótári feldolgozása. Azt a 3862 keresztnevet tartalmazza, amely 2017. január 1-jén anyakönyvi bejegyzésre alkalmas névként szerepelt a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének jegyzékében. A kiadvány legfőbb újdonsága, hogy nemcsak a névhez kapcsolódó alapvető információkat (az eredetet és a közszói jelentést) közli, hanem mindegyik névhez névnapot is javasol.

Az előszót követi az elméleti bevezető (5–12), melyben a névnap ünnepéről, a névnapozás szokásáról, a névnap(ok) időpontjának meghatározásáról, a névtár tartalmáról, a névcikkek felépítéséről olvashatunk. Az olvasó tájékozódását segíti a rövidítések jegyzéke

(13–15). A javasolt névnapot a *jn* rövidítés jelzi, és bővített formái a javaslat jellegére is utalnak: *jnI* = irodalmi nevek napja, *jnJ* = a név közszói jelentése alapján javasolt névnap, *jnO* = online kalendárium alapján javasolt névnap, *jnR* = a ritka nevek napja alapján javasolt névnap, *jnV* = a név első viselői által javasolt névnap. A beceneveknél és egyéb alakváltozatoknál a ↑ jel utal arra, hogy az alapnévnél kell utánanézni az értelmezésnek.

2. A könyv két nagyobb részre osztható: a névtárra és a névnaptárra.

2.1. A névtárban (16–133) a keresztnemek szerint (1658 férfinév és 2204 női név), betűrendben találhatók. A szerzők az egyes keresztnemeknél a név eredetét (néhány esetben a közvetítő nyelvet), közszói jelentését, meglévő vagy javasolt névnapjait tüntetik fel. A névkincsbe korábban bekerült keresztnemek névnapját a LADÓ JÁNOS – BÍRÓ ÁGNES által írt Magyar utónévkönyvből (1998) vették át, illetve néhány esetben korrigálták a katolikus egyház elektronikus naptára alapján. Egyes neveknél többféle lehetséges eredetetés és közszói jelentés is fel van tüntetve (pl. a *Vernon* fr. 'égerfás hely, égerfás liget' vagy lat. 'tavaszi, megújuló' is lehet), illetve vannak olyan keresztnemek is, amelyek eredete ismeretlen (pl. *Ariton*).

Azon újabban anyakönyvezhető keresztnemek esetében, amelyeknek nem volt megadva ez idáig a névnapja, többféle irányelv alapján történt a névnap dátumának kijelölése. Az alakváltozatokként létrejött keresztnév számára az alpnév névnapjai szolgálták alapul (pl. az *Antal* névből származó *Anton*, *Antónió*, *Antos* névnél is). Az alakváltozatok közé tartoznak az alpnév újonnan keletkezett írásbeli vagy kiejtésbeli változatai (pl. *Alex* és *Alek*), a becenevek (pl. a *Borbála* név becézői: *Biri*, *Bora*, *Borcsa*, *Bori*, *Boris*, *Boriska*, *Borka*), a különböző nyelvekben kialakult, azonos törből származó nevek (pl. a latin eredetű *Juliánusz* és a francia eredetű *Zsülien*), a férfi-női névpárok (pl. *Stefánia* – *István*). Azon keresztnemek, amelyek a magyar névállomány egyetlen meglévő elemével sem mutattak alaki rokonságot, a jelentés, tematikus csoport szerint kaptak névnapot. Így került a március 21-én névnapját ünneplő *Tavaszi* és *Tavaszi* mellé a hasonló közszói jelentésű *Bahar*, *Kelda* és *Veszna* név. Az irodalomból származó újabb női nevek (pl. *Amidala*) január 14-én, a férfinevek (pl. *Berzsián*) pedig március 14-én ünneplendők. Amennyiben az idegen eredetű névnek van más nyelvben meghatározott emléknapja, az szolgál a névnap kijelölésének alapjául. Több ritka név névnapja olyan napra került, amelyen korábban csak egy-két név ünnepe szerepelt.

2.2. A névnaptárban (134–237) hónap és nap szerinti bontásban szerepelnek a nevek. Augusztus 20-án például *Berárd*, *Bernát*, *Éliás*, *Filibert*, *Gáber*, *István*, *Ozmin*, *Samu*, *Sámuel*, *Vajk*; *Samuella* és *Stefánia* ünnepli a névnapját. A legkevesebb nevet november 1-jén ünneplik (5: *Benignusz*, *Benke*, *Igor*; *Benigna*, *Marianna*), a legtöbbet pedig július 15-én (49: *Aurél*, *Baldvin*, *Barót*, *Benvenútó*, *Bonaventúra*, *Csege*, *Csegő*, *Egon*, *Henrik*, *Kardos*, *Lád*, *Ladomér*, *Lóránt*, *Örkény*, *Örkönd*, *Roland*, *Talamér*, *Vladimir*; *Adaora*, *Adóra*, *Ajra*, *Alirán*, *Allegra*, *Aloé*, *Ánfi*, *Ánfi*, *Angelina*, *Ánizs*, *Arenta*, *Artiana*, *Avitál*, *Bozsóka*, *Brenda*, *Cinka*, *Csaga*, *Csalka*, *Ékes*, *Estilla*, *Eszte*, *Eszte*, *Fára*, *Füzér*, *Ika*, *Leonóra*, *Manuella*, *Narina*, *Opika*, *Pompília*, *Stella*, *Szte*). Sok keresztnév többször is szerepel a névnaptárban, hiszen ugyanannak a szentnek többször lehetett ünnepe az évben, mely az élete egy-egy jelentős eseményéhez kapcsolódott (születés, halál, csodatétel, szentté avatás napja stb.), ráadásul ugyanazt a nevet több szent is viselte.

3. A könyvben lévő keresztnévkinccs azt is mutatja, milyen jellegű tendenciák figyelhetők meg a névállomány változásában az 1998-ban megjelent LADÓ-BÍRÓ-féle utónévkönyvhöz képest, amely még csak 2606 (1163 férfi- és 1443 női név), anyakönyvezésre alkalmas nevet tartalmazott. Ehhez viszonyítva az Örök névnaplóban 1256 névvel (495 férfi- és 761 női névvel) több, összesen 3862 keresztnév található.

A FERCSIK–RAÁTZ-féle névtárban gyakoriak a magyar névkészletbe újonnan bekerült idegen eredetű férfinevek (pl. az angol *Brett*, arab *Abdullah*, francia *André*, japán *Akitó*, olasz *Adriánó*, szláv *Boromir*) és női keresztnévek (pl. az angol *Evolet*, arab *Heszna*, francia *Fadett*, japán *Hina*, olasz *Mandorla*, szláv *Dusmáta*).

Az anyakönyvezhető magyar eredetű nevek száma is növekvő tendenciát mutat. Az újabban bejegyezhető keresztnévek körében gyakran előfordulnak magyar közszókból származók (pl. *Áldás*, *Békés*, *Erdő*, *Hős*, *Kos*; *Afonya*, *Bodza*, *Eper*, *Frézia*, *Gyömbér*).

Írói névalkotásból keletkezett újabb nevek is anyakönyvezhetővé váltak: például a *Berzsián* férfinév Lázár Ervin Berzsián és Dideki című meséjéből, a *Bóbita* női név Weöres Sándor gyerekverséből, a *Frodó* és a *Gandalf* Tolkien A Gyűrűk Ura című művéből.

A nevek becéző alakjának hivatalos keresztnévként való választása egyre népszerűbb a névadók körében. Ez megfigyelhető a magyar (*Ági*, *Borka*, *Dóri*, *Hanni*, *Juli*, *Klári*, *Mici*, *Piri* stb.) és idegen eredetű nevek becéző formáinak névtárban való nagyszámú előfordulásában is (*Dára*, *Gréte*, *Hédi*, *Meggi*, *Molli*, *Szindi*, *Zorka*, *Zsanka* stb.).

A két keresztnévből álló összetételek közt az *Anná*-hoz kapcsolódik a legtöbb utótag: *Annabori*, *Annakata*, *Annaleila*, *Annaléna*, *Annalilla*, *Annaréka*, *Annaróza*, *Annaszófia*, *Annavirág* stb. Más összetett nevek közszókból jöttek létre: pl. *Csillagvirág*, *Tűzvirág*.

Vannak olyan férfi és női alakváltozattal rendelkező nevek, amelyeknek egyik változatuk hiányzott a LADÓ-BÍRÓ-féle utónévkönyvből; ezek közé tartozik az *Adolfina* (az *Adolf* férfinév női párja), *Adonika* (vö. *Adonisz*), *Bazília* (vö. *Bazil*), *Damjána* (vö. *Damján*), *Hunóra* (vö. *Hunor*), *Timona* (vö. *Timon*) női név is.

4. Könnyű kezelhetősége és információgazdagsága folytán a FERCSIK ERZSÉBET és RAÁTZ JUDIT által írt Örök névnapló nemcsak a névkutatóknak szolgálhat hasznos szakmunkaként, hanem a keresztnévek eredete, jelentése, névnapja iránt érdeklődő olvasóknak, illetve a gyermeküknek nevet választó szülőknek is jó szívvel ajánlhatjuk tájékozódási alapként.

BAUKO JÁNOS

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1297-6177>

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem
Közép-európai Tanulmányok Kara

VÖRÖS FERENC, Kárpát-medencei történeti családnévtalasz

Kalligram, Dunaszerdahely, 2017. 562 lap

1. A 2014-ben megjelent Kis magyar családnévtalasz „megszületett a testvére”: ez az elődjénél valamivel vastagabb kötet az 1720-as népesség-összeírás (elsősorban) leggyakoribb családnéveinek földrajzi elterjedését és gyakoriságát mutatja be. A könyv